

Persbericht – Expeditie met onderzoeksschip Belgica naar de Brown Bank - 06.04.18

Lost at sea! Mariene experten vergezellen archeologen op een expeditie naar de prehistorische nederzetting van de Brown Bank

Gedurende twee jaren zullen mariene expedities in de zuidelijke Noordzee zoeken naar prehistorische, ondergelopen nederzettingen in het gebied van de Brown Bank. De eerste expeditie gaat op 10 april van start. In deze expeditie bundelen teams van de universiteit van Bradford (Engeland), de universiteit van Gent en het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) de krachten om gedetailleerde geofysische karakterisering van het gebied uit te voeren, waarna sedimentstalen zullen worden verzameld om te worden onderzocht op de aanwezigheid van menselijke activiteit.

Dit onderzoek vindt plaats in het kader van het project “Lost Frontiers”, waarin archeologen het prehistorische landschap van het deel van de Noordzee dat bekend staat als Doggerland, in kaart brengen. Het project wordt gecoördineerd door de universiteit van Bradford, en gefinancierd door de European Research Council (ERC).

Tot het zeeniveau op het einde van de laatste IJstijd steeg, zo'n 8 à 10.000 jaar geleden, was Groot-Britannië met Scandinavië en het Europese vasteland verbonden door het zogenaamde Doggerland. Het Lost Frontiers team identificeerde eerder reeds vlaktes, heuvels, moerassen en rivier valleien in dit gebied, maar sporen van menselijke aanwezigheid bleven erg zeldzaam. Er werd echter reeds lang vermoed dat de zuidelijke Noordzeevlakte – in het centrum van Doggerland – ooit een thuis was voor duizenden mensen. Toevallige vondsten van archeologisch materiaal door vissers ondersteunen deze theorie reeds meerdere tientallen jaren.

Een concentratie van dergelijk materiaal, waaronder bewerkte stenen, beenderen en menselijke resten, werd aangetroffen in het gebied rond de Brown Bank, een langgerekte (30 kilometer lang) zandige heuvelrug, ruwweg 100 km ten oosten van Great Yarmouth en 80 km ten westen van de Nederlandse kust. De hoeveelheid materiaal dat hier werd gevonden suggereert dat in deze omgeving een prehistorische nederzetting aanwezig was.

Professor Vincent Gaffney, van de universiteit van Bradford, zegt: “In archeologische termen is Doggerland tot nu toe grotendeels terra incognita. Het zou een grote doorbraak betekenen indien ons veldwerk een prehistorische nederzetting zou kunnen lokaliseren op de Brown Bank. De lege map van Doggerland zou eindelijk ingekleurd raken, we zouden een nieuw hoofdstuk in de archeologische exploratie van het gebied schrijven”.

Recente studies door onderzoekers van de universiteit van Gent hebben de zoektocht verder verfijnd. Zij vonden riviersystemen die op het einde van de laatste IJstijd de zuidelijke Noordzeevlakte vorm gaven. Op basis van deze informatie konden zij een bepaald gebied langs de Brown Bank aanduiden waar ooit een groot meer moet hebben gelegen. De oevers van dat meer zouden een geschikte locatie voor een nederzetting zijn geweest.

Dr. David Garcia Moreno van de universiteit van Gent beaamt: “De bevestiging van de locatie van een prehistorisch meer nabij de Brown Bank, en de karakterisering van het daarmee geassocieerde riviersysteem, zou een omwenteling betekenen. Een dergelijke ontdekking zou grote gevolgen hebben voor ons begrip van de paleogeografische evolutie van noordwest-Europa sinds de laatste IJstijd”.

In de eerste fase van het project zullen de Belgische en Britse teams het gebied uitkammen aan boord van het Belgische onderzoeksschip “Belgica”. Ze zullen geofysisch onderzoek uitvoeren rond de Brown Bank om een gedetailleerde cartografie van het gebied te bekomen. Bij geofysisch onderzoek worden archeologische verschijnselen in de bodem in kaart gebracht door metingen uit te voeren aan het oppervlak, en wordt de bodem

dus niet verstoord. Aan de hand van de resultaten van dit onderzoek zullen beloftevolle gebieden worden geïdentificeerd voor verder onderzoek.

In de tweede fase zal het team in deze beloftevolle gebieden sedimentstalen verzamelen. Door deze te analyseren kunnen het landschap, de omgevingsomstandigheden en het potentieel voor menselijke bewoning vóór de overstroming door de Noordzee beter begrepen worden.

Dr. Tine Missiaen van het Vlaams Instituut voor de Zee voegt hieraan toe: "De ondergelopen landschappen en de menselijke vestiging in de Noordzee stopte niet aan de huidige grenzen. Internationale samenwerking is onmisbaar om deze unieke episode in Europa's voorgeschiedenis te ontrafelen. Enkel het gecombineerd gebruik van nieuwe state-of-the-art technieken zal ons toelaten deze verdronken landschappen en nederzettingen in een niet eerder gezien detail in kaart te brengen en te reconstrueren."

Extra informatie

Het Belgische federale onderzoeksschip Belgica "Het Belgische onderzoeksschip Belgica is eigendom van de Belgische Staat (Wetenschapsbeleid, Belgian Science Policy Office BELSPO) en wordt uitgebaat door de Belgische Marine in samenwerking met het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen – Operationeel Directoraat Natuurlijk Milieu (KBIN – OD Natuur) (<http://odnature.naturalsciences.be/belgica/nl/>)."

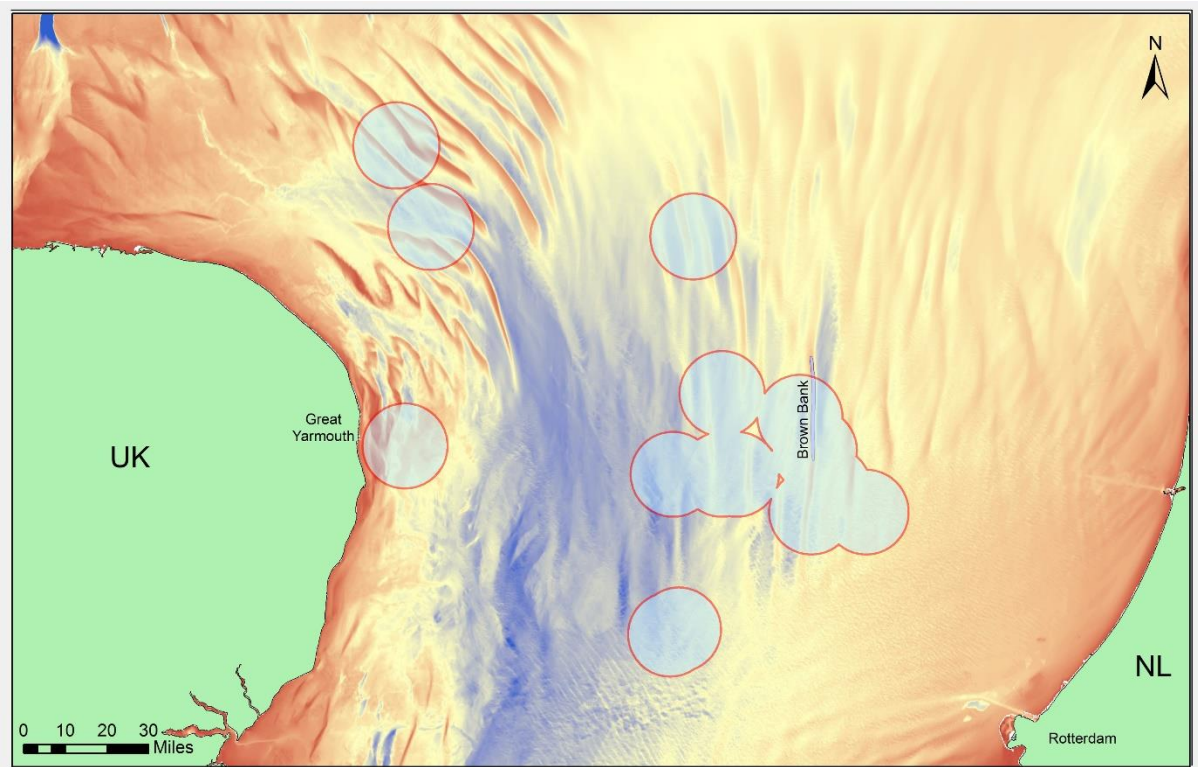
Het Renard Centre of Marine Geology, onderzoekseenheid van het Departement Geologie van de Universiteit Gent, is gespecialiseerd in de ontwikkeling en het gebruik van seismische methoden en geofysische technieken, in de geologie van continentranden, limnogeologie, natuurrampen en Quaternaire geologie (www.facebook.com/GeologieUGent).

Het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) is een centrum voor marien en kustgebonden onderzoek. Als partner in diverse projecten en netwerken promoot en ondersteunt het het internationaal imago van het Vlaams marien wetenschappelijk onderzoek en internationale mariene educatie: <http://www.vliz.be/en>. Onderzoek naar overstromde prehistorische landschappen, zowel in ondiepe kustwateren als in diepere offshore gebieden, vormt tijdens de volgende jaren één van de belangrijkste onderzoekspijlers van VLIZ, en draagt bij tot de expertise die VLIZ ontwikkelt met betrekking tot paleolandschappen en fossiele resten in de zuidelijke Noordzee (<http://www.vliz.be/en/ocean-past>).

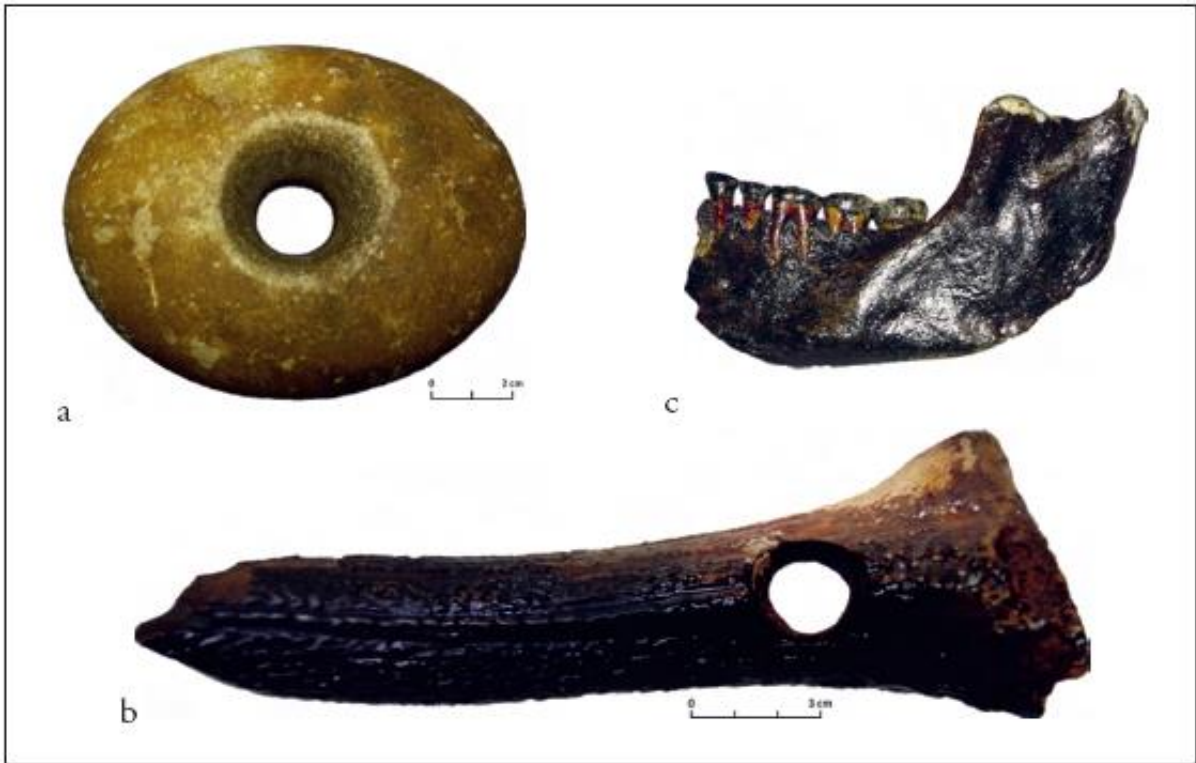
Europe's Lost Frontiers is een Advanced Research-project, gefinancierd door de European Research Council en gecoördineerd door de Universiteit van Bradford. Lost Frontiers bestudeert het overstromde landschap van de zuidelijke Noordzee via het gebruik van archeo-geofysische technieken, moleculaire biologie en computersimulaties voor de studie van historische landschappen, ecologische wijzigingen en de overgang van jager-verzamelaar gemeenschappen naar landbouw in de overstromde landschappen van Doggerland en NW-Europa (<https://lostfrontiers.teamapp.com/>).

Het onderzoeksschip RV Belgica (© Belgian Navy)

Red circles indicate areas in which archaeological evidence has been discovered in the southern North Sea

Een selectie prehistorische artefacten van de Brown Bank, verzameld door Dr Dick Mol
a) gepolijste stenen bijl; b) geperforeerd hertengewei; c) menselijk kaakbeen (Peeters 2011)